

E Constituția din 1923 (marke) și regimul parlamentar subiectiv

Este actul fundamental pus la temelie edificării statului național al României în baza Proclamației „constituționale” a domnului regea politică a țării, fiind dezbătută în camerele electorale și în Parlamentele alve în anii 1919, 1920, 1922: în cluburile de partid, în instituțiile juridice și științifice, în presa timpului, în conferințele avansate de către partide.

- În ianuarie 1923, Proiectul Constituției (prezentat de partidului și guvernului național liberal, condus de T.T.C. Posădeanu) a fost dezbătut și deliberat în sesiunile speciale ale Adunării Deputaților (Comisia - cu membre diverse - ale de metete și principii - ca dus o puterime a actiune de respingere a proiectului și guvernului liberal, în decembrie P.N.R. (Traian Vreanu) și P.T. (Călugăreanu).
- La 19 martie 1923, Adunarea Deputaților a votat luarea în considerare a proiectului (231 voturi pentru, 50 abțineri, 40 contra), lucrând la discentarea lui pe articole. Proiectul a fost înaintat, spre dezbătere, și în Senat.

Din punct de vedere tehnic-juridic, proiectul s-a prezentat ca o revizuire a Constituției 1864. În realitate, modificările au fost atât de numeroase și radicale, încât regimul constituțional al României s-a modificat luând forma unui autentic regim democratic, în toate domeniile rețelu de stat: economice, sociale, politice, culturale, național-organice, electorale și a.

- o La 26 martie 1923, după 16 zile de dezbateri aprinse în Parlament (acompaniate de o puternică polemica extra-parlamentară), Adunarea Deputaților a votat nominal Constituția: din 257 de votanți, au votat „pentru” 247; „împotriva”, 8; și s-au „abținut” 2 (H. Lorga și H. Răduțu).
- o La 27 martie ~~1923~~, în Senat, ^{din cei 141 votanți} s-au votat „pentru” 137; „împotriva” - 2; și s-au „abținut” - 2 (iorghești).
- o La 28 martie, în cadrul unei solemnități parlamentare a camerelor reunite, regele Ferdinand I a sancționat Constituția.

Constituția din 1923, prin prevederile sale, a consacrat un regim democratic parlamentar burghez-democratic, cu recunoașterea drepturilor și libertăților fundamentale cetățenești, creând un cadru propice dezvoltării pluripartidismului și reprezentării, bazat pe votul universal.

Prin stipularea unor prevederi care aduceau atingere principiilor liberalismului clasic, în privința inviolabilității proprietății (intervenții similare de stat) și libertății individuale (ca „funcție socială”) s-a vădit caracterul progresist, neo-liberal, în virtutea cărora s-au putut legitima o serie de legi economico-sociale progresiste: reforma agrară, naționalizarea subsolului, conversiunea datorilor agricoli ș.a.

Prin rezolvarea „problemei naționale românești”, consacrată de marea unire din 1918, în interbelic, ~~prin~~ conceptul de „problemă națională” a căpătat accepțiunea de „problemă a minorităților”, căpătând altă valență și motivație.

A redus mult prerogativele regale, sătărind rolul Parlamentului și al Guvernului.

Din acest unghi de referință, Constituția României a prevăzut respectarea drepturilor specifice, în conformitate cu caracterul național unitar al statului român și cu angajamentele asumate prin tratatele de pace, care i-au garantat statutul juridic internațional.

Polémicile din epoca interbelică privind „nerespectarea” Hotărârii de la Alba-Iulia (1919) în această direcție, constituie un vast subiect de discuție juridică, istorică și etică politică, ce poate fi relevat în deplină istoriografică.

Deocamdată, semnalam ca anacronie apelul la aceeași Hotărâre în programele

și propagaanda unor partide politice din actualitatea anului 1990, din câteva motive pe care le enumerăm doar:

- enunțul respectiv nu a fost un „pact” între populația română și maghiară din Transilvania, ci un act de generoasă promisiune a românilor, care au suferit de nedreptate națională, până în 1918.

- el nu ~~prezintă~~ pregăzit întregul popor român (din Vechiul Regat și celelalte provincii) ci doar un fragment (cel transilvănean) din națiunea română,

- Constituția din 1923, care a încorporat și armonizat de fiderate poporul, inclusiv cele exprimate în actele de aderare la unire ~~de~~, a oferit un cadru juridic unitar, în această chestiune.

- Într-un timp, un al doilea război mondial ~~și~~, noi reglementări, noi doctrine unaltecont, noi tendințe, impun abordarea acestei probleme în lumina realităților contemporane.

Sigur, Constitutia Anu 1923 si-a avut scaderile si imperfectiunile ei. Ea a fost un pact juridic fundamental, nu vesnic. Dacã ar fi sã amintim numai excluderea femeilor de la viata parlamentara, ar fi destul pentru a iudica cea mai gravã strãmbire a vobului universal!

Mai sunt si altele, care s-au relevat în functionarea mecanismelor puterii în stat, iscãnd polemici, crize si "deflegãri" nefaste.

În ~~important~~ de subliniat este faptul cã, atât în comparație cu democrația parlamentara europeanã interbelicã, cât si în perspectiva evoluției ^{societãții} ~~moderne~~ moderne, cei 20 de ani ai acestui regim constituțional parlamentar ⁽¹⁹¹⁹⁻¹⁹³⁸⁾ cãu înțeles România pe traiectoria unui progres fãrã precedent, care a fost frântat, apoi frânt, de regimurile dictatoriale care s-au succedat înaintele si dupã al doilea război mondial.

Si dacã se impune ^{apelul} ~~la~~ o tradiție pozitivã, progresistã, ea nu poate fi cãutã decât în acest scurt rãgaz constructiv al unui popor, între douã războaie.

Puse în balanța judecãții istorice obiective, dupã "experimentul" totalitar monopartidist comunist, al pseudo-dictaturii proletare, regimul constituțional parlamentar interbelic se impune precum ziua fatã de noapte, precum ziua fatã de moarte. Ziua si ziua urpei nãturi, cu dãmnoate, o vreme, în moarte.

dar atenție! Scãderile regimului respectiv nu si-au avut origina în literatura si în spiritul Constituției sau a sistemului parlamentar, ci în încãlcarea, deformarea sau strãmbarea lor, prin abuz de putere, demagogie, egoism de grup sau ambiciuni personale, politice etc.